

İRAN'DA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Ali TEMİZEL*

ÖZET

Bu çalışmada; İran'da Türkçe öğretiminin tarihçesi, İran'da Türkçenin öğretildiği mekanlar, Türkiye Cumhuriyeti Tahran Büyükelçiliği bünyesindeki Türkçe Öğretim Merkezi, bu merkezde yapılan faaliyetler, Tahran Allame-i Tabatabai Üniversitesi'ndeki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, bu bölümün kuruluş tarihçesi, bölümün kurulması ile ilgili olarak Türkiye ve İran arasında yapılan mutabakat metni, bölümün resmi olarak açılışı esnasında İran'da bulunan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'in Allame-i Tabatabai Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesini ve bünyesindeki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü ziyareti esnasında dile getirdiği duygu ve düşünceleri, yine bölümün kurulması sırasında ve daha sonrasında karşılıklı yardımların yapılması amacıyla Ankara Üniversitesi ile Allame-i Tabatabai Üniversitesi arasında yapılan Akademik İşbirliği Protokolü, bölümün öğrenci durumu, bölümde okutulan dersler, bölümde görev yapan öğretim elemanları gibi konulara değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İran'da Türkçe Öğretimi; İran'da Türk Dili; Türkçe; Üniversitelerarası protokol; Ahmet Necdet Sezer.

ABSTRACT

In this study, the followings were cited: The history of teaching of Turkish in Iran, the Places where Turkish have been taught, Turkish Teaching Center within the Turkish Embassy in Tehran, Activities in this center, the Department of Turkish Language and Literature at the University of Allameh Tabatabai, the Establishment and the background of Memorandum of Understanding, the Text regarding the establishment of the department, the Feelings and ideas expressed by His Excellency Mr. Ahmet Necdet Sezer, The President of the Republic of Turkey, during his visit to the faculty of Persian Literature and Foreign Languages, University of Allameh Tabatabai. The Protocol of Cooperation between Ankara University and University of Allameh Tabatabai to provide aid during and after the opening of the department, Information regarding the Students, lectures, academicians of the department.

Keywords: Teaching of Turkish in Iran; Turkish Language in Iran; Turkish, Protocol between Universities; Ahmet Necdet Sezer.

İran'da Türkçe Öğretiminin Tarihçesi

İran'da resmî olarak Türkçe öğretimi, Türkiye Cumhuriyeti'nin Tahran Büyükelçiliği'nin kaçıncı yılında 1993 yılında "Ferdowsi Ave. No: 337 Tahran" adresinde Türkçe Öğretim Merkezi'nin kurulmasıyla başlar.

Bu Türkçe Öğretim Merkezi iki derslik, bir öğretmenler odası, bir sosyal salon (kütüphane, dinlenme salonu, televizyon), bir çay ocağı ve iki lavabodan (bay-bayan) meydana gelmektedir.

2006-2007 öğretim yılında, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye Cumhuriyeti Tahran Büyükelçiliği Türkçe Öğretim Merkezi'nde görevlendirilmiş üç öğretmen¹ hizmet vermektedir. 2006-2007 öğretim yılına kadar adı geçen bakanlık tarafından bu merkeze görevlendirilen öğretmenler

* Dr., Selçuk Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi

¹ Ziya Demir, Cengiz Uysal ve Ömer Saygın.

şunlardır: Tuğrul Karapınar, Muhtalip Nuh Özcan, Mustafa Arı ve Hüseyin Talih.

2006-2007 öğretim yılına kadar toplam yedi Türkçe öğretmeni/okutmanı burada İranlılara ve az da olsa bazı yabancılara Türkçenin öğretimi konusunda görev yapmışlardır. Her yıl ortalama 300 kişinin Türkçe öğrenmek ve Türk kültürüyle tanışmak için kayıt yaptırdığı bu merkezde; hizmete girdiği yıldan beri yaklaşık 4000 kursiyer, Türkçe kurslarından yararlanmıştır². Burada görev yapan öğretmenler, Türkçe öğretiminin yanında, yabancılara ve ilgilenele Türk kültürü, Türkiye'deki yüksek öğretim sistemi, yüksek öğretim kurumları, bu kurumlara yabancı öğrenci kabul şartları, yabancı öğrencilere Türkiye'de verilen burslar, ÖSYM tarafından yapılan YÖS³ gibi sınavlar ve benzeri konularda rehberlik yapıyorlar ve imkanlar ölçüsünde materyal desteğinde bulunuyorlar.

Türkçe Öğretiminin Başlama ve Bitiş Tarihleri:

Türkçe Öğretim Merkezi'nde birinci yarıyıl öğrenci ve kursiyer kayıtları, eğitim-öğretim yılının başında (25 Şehriver – 9 Mihr/ 16 Eylül- 01 Ekim tarihleri arasında) yapılmaktadır. Dersler, Mihr ayının ikinci/ Ekim ayının ilk haftasından itibaren başlamaktadır. İkinci yarıyıl öğrenci ve kursiyer kayıtları ise ocak ayında gerçekleştirilmektedir. Sınıflar, öğrenci sayılarına ve kursiyerlerin Türkçe bilgilerine göre oluşturulmaktadır. Bu kurslara kayıta, Lisans mezunlarına öncelik verilmektedir. Lise mezunları ise kurslardan imkanlar ölçüsünde yararlandırılmaktadır.

Altı kurdan oluşan kurslar, 18 hafta devam etmektedir. Sınıflarda en az 15 ve en çok 25 kursiyer, Türkçe öğrenmektedir. Kurslar her sınıf için haftada bir gün (üç saat) olarak düzenlenmektedir. Dersler, sabahleyin 10.00-13.00 saatleri arasında, öğleden sonraları ise 13.00 -16.00 saatleri arasında gerçekleştirilmektedir. Her gün üç sınıf olmak üzere, haftada on beş sınıf değişik kurlarda Türkçe kursuna devam etmektedir.

Her öğretmenin yaklaşık beş sınıfı ve yüz kursiyeri vardır. Yaşları 18 ila 55 arasında değişen kursiyerler, liseyi bitirmiş veya bir yüksek öğretim kurumunda öğrenci ya da bir yüksek öğretim kurumundan mezun kişiler ile akademisyen, öğretmen, mühendis, doktor, iş adamı, hemşire, sekreter gibi çeşitli meslek gruplarından oluşmaktadır. Bu meslek gruplarının içinde akademisyenler, ilk sırayı almaktadırlar. Azerî, Türkmen, Kaşkay, Şahseven, Halaç, Afşar, Arap, Fars ve benzeri gruplardan meydana gelen İran halkının etnik yapısı dikkate alındığında; Azerî Türklerinin, kurslarından yararlananların büyük çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir.

Türkiye medyasını ciddi şekilde izleyen İranlı Türklerin, özellikle Azerîlerin ve Türkmenlerin bu kurslarda iyi sonuç aldıklarına; bunun yanı sıra Türkçeyi hiç

² 2001-2002 öğretim yılında Tahran'daki Türkçe Öğretim Merkezi'ndeki kurslara kayıt yaptıran kursiyer sayısı 370'e ulaşmıştır. Daha sonraki yıllarda bu sayı gittikçe artış göstermiş, ama yeterli sayıda öğretmen olmadığı için ancak her yıl ortalama 300 kursiyere hizmet verilebilmiştir. 2006-2007 öğretim yılında ise kayıt yaptıran öğrenci sayısı 400 kişiye yaklaşmıştır.

³ İran'dan 2007 YÖS'e müracaat eden toplam öğrenci sayısı 186'dır. Bu da, İranlıların Türkiye'ye, Türk kültürüne ve Türkçeye olan ilgilerini göstermektedir.

İran'da Türkçe Öğretimi

bilmeden gelen Fars kökenli İranlıların da iyi başarı gösterdiklerine şahit olunmaktadır. İranlı Türkler, Türkçe kelimelerin telaffuzunda ve belirtili nesne eklerinde (-ı, -i, -u, -ü) problem yaşarken; diğer İranlılar, daha çok ğ, ı, ö, u, ü harflerinin söylenişinde ve bu harflerin yer aldığı kelimelerin konuşulmasında zorlanmaktadırlar.

Türkçe Öğretim Merkezi'nde Türkçe kurslarına katılan kursiyerlerin Türkçeyi öğrenme amaçları, Türkiye ile bağlantılı olarak çalışan şirketlerde iş bulmak; Türkiye'de yüksek öğrenim görmek ve lisansüstü eğitim yapmaktır.

Türkçe Öğretim Merkezinin Kütüphanesi ve Ders Materyalleri

Bu kütüphaneden daha çok Türkiye ile ilgilenen öğrenciler, Türkiye hakkında yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışma yapan araştırmacılar, gazetelerde makale yazan ve Türkçe kitapları Farsçaya çevirmek isteyen İranlılar, istifade etmektedir. Yaklaşık 2500 kitabın yer aldığı bu kütüphanenin salonu, sanatçılar tarafından sergi amaçlı da kullanılmaktadır. Türkçe öğretim merkezinde ders araç ve gereçleri olarak TÖMER'in Hitit ve TİKA'nın Orhun serisi Türkçe öğrenim kitaplarından yararlanılmaktadır.

İran'da resmî olarak Türkçe ve Türk edebiyatının öğretiminin yapıldığı ikinci mekan, Tahran Allame-i Tabatabâi Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüdür.

Özgün adıyla; Tehran, Danişgâh-i Allame-i Tabatabâi, Danişkede-i Edebiyat-i Farisî ve Zebân-hâ-yi Hâricî, Gurûh-i Zebân ve Edebiyat-i Turkî İstânbûlî.

Adresi: Tehrân, Saadet-âbâd, Hiyâbân-i Allâme-i Cenûbî, Rûberû-yi Dânişgâh-i İmâm-i Sâdik.

Üniversite Hakkında Bilgiler

Allame-i Tabatabâi Üniversitesi, sosyal bilimlerle ilgili altı fakülteden oluşmaktadır. Burada daha çok Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün bağlı olduğu Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi'nden bahsedilecektir. Zengin bir kütüphanesi, okuma salonu, konferans salonu, küçük bir kantini, özel günler için akademik personele ait yemek salonu, öğrenci yemekhanesi, kapalı spor salonu, öğrenci toplulukları için bürosu, internet salonu, sesli ve görüntülü dersler için laboratuvar ve video salonları, fotokopi merkezi ve benzeri sosyal mekanlara sahip olan fakülte binasının beşinci katı, akademik personele ve bölümlere hizmet vermektedir. Beş katlı binanın diğer katları dersliklere ve idari personele tahsis edilmiştir. Bu fakülte, yabancı diller ağırlıklı bir okuldur ve bünyesinde şu bölümler bulunmaktadır (alfabetik sırayla):

1. Arap Dili ve Edebiyatı
2. Dilbilim
3. Fars Dili ve Edebiyatı
4. Felsefe
5. Fransız Dili ve Edebiyatı
6. Fransızca Tercümanlık-Mütercimlik
7. İngiliz Dili ve Edebiyatı

8. İngilizce Tercümanlık-Mütercimlik
9. İspanyol Dili ve Edebiyatı
10. Rus Dili ve Edebiyatı
11. Türk Dili ve Edebiyatı

Eğitim-Öğretim Faaliyetleri

Fakültede dersler, her gün 10 saat olmak üzere, 08.00-19.00 saatleri arasında düzenlenmektedir. Her ders, 50 dakika sürmekte ve genelde iki ders saati birleştirilerek işlenmektedir.

Bilimsel Faaliyetler

Fakültede derslerin dışında her hafta üniversite içinden veya dışından akademisyenler tarafından çeşitli bilimsel konferanslar düzenlenmektedir.

Sosyal Faaliyetler

Öğrenci toplulukları veya kulüpleri tarafından çeşitli sosyal etkinlikler yapılmaktadır. Bu topluluklardan birisi, Allame-i Tabatabâi (TDED) Türk Dili ve Edebiyatı Derneğidir. Bu derneğin başında, 3. sınıf öğrencimiz Geys (Ayaz) İbadi vardır.

Seminer ve Kurslar

Allame-i Tabatabâi Türk Dili ve Edebiyatı Derneği tarafından zaman zaman Türk Dilini ve kültürünü tanıtıcı toplantılar yapılmaktadır.

Sınav Sistemi ve Sınıf Geçme

Her yarıyıl için sadece final sınavı vardır. Ara sınav ve bütünleme sınavları yoktur. Sınavlar, öğrenci işlerinden bir memurun yardımıyla yapılır. Sınavın yoklama tutanağı görevli memur tarafından doldurularak dersin hocası ve görevli memur tarafından imzalanır. Yapılan sınavın bir adet soru örneği öğrenci işleri memuruna verilir. Notlar 20 tam puan üzerinden değerlendirilir. Ders geçme notu 10'dur. Eğer bir öğrencinin bir dönemdeki tüm notlarının ortalaması 10 ise, bir sonraki dönem ancak 14 kredilik ders alabilir. Öğrenci, 3 dönem üst üste derslerinin ortalamasını 10 düşürürse, okuldan ilişkisi kesilir. Öğrenci, okuldan mezun olabilmek için, 8 dönem (4 yıl) boyunca toplam en az 133 kredilik ders almak zorundadır. Bu 133 kredinin 21 kredisi genel derslerdir.

Eğitim-Öğretimin Başlama ve Bitiş Tarihleri

Başlama: Eylül ayının son haftasının başı.

Bitiş: Haziran ayının sonu.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Kuruluş Tarihçesi

Tahran Allame-i Tabatabâi Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türkiye ile İran arasındaki bir mutabakat zaptı ve Ankara Üniversitesi ile Allame-i Tabatabâi Üniversitesi arasında yapılan bir Akademik İşbirliği Protokolü sonucunda kurulmuştur.

Türkiye ile İran Arasında Yapılan Mutabakat Zaptı

“Taraflar, ilgili makamları ve kuruluşları arasında kültür, sanat, eğitim, bilim, basın-yayın, gençlik ve spor alanlarında temaslar, değişimler ve yaygınlaştırılmış işbirliğinin, ülkeleri arasındaki dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerine katkıda bulunabilecek alanlar olduğu hususunda hemfikirdirler.

Taraflar, 02 Ocak 1959 tarihinde Tahran’da imzalanmış bulunan Kültür Anlaşması’nın ülkeleri arasında bu alandaki ilişkilerin ikili ve çok taraflı çerçevede daha da geliştirilmesi için sağlam bir ahdi temel oluşturduğu görüşündedirler.

Taraflar, Kültür Anlaşmasıyla çizilen çerçeveye uygun olarak, Tahran’da 13 Şubat 2001 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 2001-2003 yıllarına ait Eğitim, Bilim, Kültür, Gençlik ve Spor Değişim Programı” gibi çok boyutlu ve kapsamlı belgenin, ülkeleri arasında çeşitli alanlardaki işbirliğinin geliştirilmesi için en elverişli zemini oluşturduğu görüşünü paylaşmaktadırlar.

Taraflar, anılan Değişim Programının imzalanmasının ardından, ülkeleri arasında çok çeşitli alanlarda temaslar, değişimler ve işbirliğinin canlandırılması ve zenginleştirilmesi amacıyla karşılıklı olarak yoğun bir çalışma süreci içine girdiğini ve somut adımlar atıldığını memnuniyetle gözlemlemişlerdir.

Taraflar, bu vesileyle, mevcut Değişim Programının tatminkar bir şekilde uygulanmasına atfettikleri önemi vurgularlar, uygulamanın gelecekte de derinleştirilerek sürdürülmesi amacıyla gerekli çabaların gösterilmesi hususundaki mutabakatlarını teyit ederler.

İran tarafı, Tahran Allame-i Tabatabai Üniversitesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı kürsüsünün açıldığını ve (1381-1382) 2002-2003 öğretim yılı için öğrenci kabulünün yapılacağını bildirmiştir⁴. Türk tarafı anılan kürsünün açılmasını memnunlukla karşılamış ve eğitim malzemesi sağlamak ile anılan kürsü için öğretim görevlisi atamak konularında yardımda bulunmayı kabul etmiştir.

İran tarafı, buna karşılık olarak, Türkiye Cumhuriyeti Üniversitelerindeki Fars Dili ve Edebiyatı Bölümlerinin güçlendirilmesi için, öğretim üyeleri ve eğitim araç ve gereçlerinin temini konularında gerekli önlemleri alacaktır.

İşbu Mutabakat Zaptı Tahran’da 17 Haziran 2002 (27 Khordad 1381) tarihinde Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinde, ikişer örnek olarak imzalanmıştır. Mutabakat Zaptının yorumlanmasında ayrılığa düşülmesi durumunda İngilizce metin esas alınacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Adına
Mehmet KEÇECİLER
Devlet Bakanı-İmza

⁴ İran tarafı, ilk defa 2003 yılı Üniversiteye Giriş Kitapçığında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne 30 kontenjan ayırmış ve 2003-2004 öğretim yılında bölümüne öğrenci almıştır.

*İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Adına
Dr. Mostafa MOIN
Bilim, Araştırma ve Teknoloji Bakanı-İmza⁵*

Ankara Üniversitesi ile Allame-i Tabatabaî Üniversitesi Arasında Yapılan ve Sekiz Maddeden Oluşan Akademik İşbirliği Protokolü⁵

Ankara Üniversitesi ile Allame-i Tabatabaî Üniversitesi, aralarındaki ilişkileri geliştirmek, güçlendirmek ve karşılıklı olarak işbirliğini teşvik etmek amacıyla aşağıdaki esaslara uygun bir işbirliği yapmak konusunda görüş birliğine varmışlardır.

I. Madde:

Ankara Üniversitesi ile Allame-i Tabatabaî Üniversitesi arasında daha güçlü akademik bağlar oluşturulacak ve işbirliği yapılacaktır.

Her iki tarafın akademik personelinin eğitimi ve geliştirilmesinde karşılıklı yardımlaşma yapılacaktır.

Çeşitli bilimsel ve eğitsel alanlarda bilgi ve deneyim alışverişi ve ortak çalışmalar yapılacaktır.

II. Madde:

Taraflar, birinci maddede ifade edilen genel çerçeve içinde aşağıda belirtilen hususlarda işbirliğini desteklemek ve gerekli önlemleri almak konusunda görüş birliğine varmışlardır.

1. Taraflar, karşılıklı ilgi alanlarına giren bilimsel problemlere çözüm bulma konusunda birbirlerinin bilgi ve deneyiminden yararlanacaklardır.

2. Taraflar, karşılıklı olarak birbirlerinin fikir ve deneyimlerinden yararlanmak amacıyla akademik personel değişimi yapacaklardır.

3. Taraflar, karşılıklı olarak ilgi alanlarına giren konularda araştırmacı ve öğrenci değişimini destekleyeceklerdir.

4. Eğitim, öğretim ve araştırmalar için yararlanılabilecek kitap ve çeşitli yayınlar ile malzemenin değişimi sağlanacaktır.

5. taraflar, karşılıklı olarak bilimsel amaçlı toplantıların düzenlenmesini özendirceklerdir.

6. Tarafların ilgi alanlarına giren konularda ortak araştırmaların yapılması desteklenecektir.

7. Taraflar, ortak Araştırma Enstitüsü kurulması imkanlarını sağlamaya çalışacaktır.

⁵ Bu Protokolün bir benzeri daha sonraki yıllarda Ankara Üniversitesi ile Tebriz Üniversitesi arasında imzalanmaya çalışılmış, ama Tebriz Üniversitesi yetkilileri kabul etmek istememişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak, ayrıca 28.05.2003 tarihinde Erzurum'da ve 03.06.2003 tarihinde Tebriz'de Erzurum Valisi Mustafa Malay ile İran Doğu Azerbaycan Genel Valisi Dr. Muhammad Ali Sobhanallahi arasında bir mutabakat zaptı imzalanmıştır. Bu mutabakat zabtının 4. maddesinde *"iki şehir Üniversiteleri arasında ilmi araştırma, seminer, formlar yapılması, öğretim görevlisi ve öğrenci mübadelesi için taraflar, bu alanda devamlı bilimsel ilişki kurulmasını arzu etmektedirler"* cümlesine yer verilmiştir.

İran'da Türkçe Öğretimi

8. Öğrencilerin gerçek dil kabiliyetini sağlamak ve (Türk ve İranlı öğrenciler) eğitimlerinin son akademik yılını karşı Üniversitede tamamlayabilmeleri için gerekli çaba harcanacaktır.

III. Madde:

Akademik personel, araştırmacı ve öğrenci değişimi ile ilgili olarak yıllık kontenjanlar ve kalış süreleri, ayrıca hazırlanacak bir çalışma programı ile belirlenecek, aynı çalışma programı, II. Maddede belirtilen ortak çalışma konularının ayrıntılarını da kapsayacaktır.

IV. Madde:

Protokolün işlerlik kazanabilmesi için işbirliğinin şekil ve ayrıntılarını belirleyen çalışma, her yıl gelişen ihtiyaçlar çerçevesinde tarafların önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenebilecektir.

V. Madde:

Bu Protokol ve bağlantılı olarak hazırlanacak çalışma programlarının işlerliğini kontrol amacıyla gerektiğinde tarafların üst düzey yöneticileri arasında görüşmeler ve ziyaretler yapılabilecektir.

VI. Madde:

Protokolün mali hükümlerinin aşağıdaki gibi olması konusunda mutabık kalınmıştır:

1. Akademik personelin seyahat (yol geliş-gidiş) harcamaları gönderen tarafça karşılanacaktır.

2. Gönderen taraf kendi akademik personelinin maşını misafir olduğu ülkede kalış süresince öder. Kabul eden taraf gönderilen kişiye akademik derecesine uyan bir ek ücret de ödeyecektir. Bu ek ücret, kabul eden ülkedeki konaklama ve diğer giderleri karşılamak için verilecektir.

3. Öğrenci değişiminde seyahat (yol geliş-gidiş) harcamaları gönderen tarafça karşılanacak, iâşe ve ibate harcamaları kabul eden tarafça sağlanacaktır.

4. Akademik personel, öğrenciler ve diğer çalışanların karşı tarafa yapacakları kısa süreli ziyaretlerin seyahat (yol geliş-gidiş) harcamaları gönderen tarafça, konaklama ise kabul eden tarafça karşılanacaktır.

VII. Madde:

Bu protokol imzalandığı tarihten itibaren 3 yıl süreyle yürürlükte kalacak, sürenin bitimine altı ay kala taraflardan biri işbirliğinin sona erdirilmesini yazılı olarak talep etmedikçe ikinci bir üç yıllık süre için kendiliğinden uzatılmış sayılacaktır.

VIII. Madde:

Bu Protokol Türkçe, Farsça ve İngilizce olmak üzere üç dilde ve her dilden ikişer kopya halinde hazırlanmıştır. Her üç dildeki metinler içerik olarak aynı olup, aynı derecede geçerlidir.

Tarih: 07.03.2004

Ankara Üniversitesi Adına

Prof. Dr. Nusret ARAS

Rektör-İmza

**Allame Tabatabâi Üniversitesi Adına
Prof. Dr. N. Habibi
Rektör-İmza**

Bölümün kuruluşu aşamasında; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet SEZER, İran'da resmi temaslarda bulunduğu esnada 18 Haziran 2002 tarihinde Allame-i Tabatabâi Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesini de ziyaret etmiş; bölümün resmî olarak açılışını yapmış ve bölümün kurulması nedeniyle düzenlenen törende özetle şu konuşmayı yapmıştır:

“Allame Tabatabai Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulması nedeniyle düzenlenen bu törene katılmaktan mutluluk duyuyorum.

Türkiye ve İran arasında gücünü tarihten alan dostluk ve kardeşlik ilişkileri gelişerek sürmektedir. Ülkelerimiz arasında, ikili ilişkilerimizi her alanda daha ileri götürmeye yönelik çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. 1959 yılında imzalanan Kültür Anlaşması, kültür ve eğitim alanlarında karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesi isteğini ortaya koymaktadır. Bu anlaşma çerçevesinde geçen yıl imzalanan Kültür değişim programında, İran'ın önde gelen üniversitelerinden birinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açılması da öngörülmüştü.

Türkiye'de dört üniversitemizde Fars Dili ve Edebiyatı Bölümleri etkinlik göstermektedir. Bu bölümler ülkemizin akademik yaşamında köklü bir yere sahiptir.

Bugün açılışına tanıklık ettiğimiz Allame Tabatabai Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü İran tarafından atılan ilk adımı oluşturmaktadır. Gelecek yıllarda İran'daki başka üniversitelerde de Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinin açılmasını diliyoruz. Bu konuda İran makamlarıyla işbirliğine hazırız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk, “hayatta en hakiki mürşit ilimdir” sözleriyle yıllar önce Türkiye'nin bilim alanında ileri adımlar atmaya hazır olduğunu vurgulamış ve Türk ulusuna yol göstermiştir. Önderimizin çizdiği bu yola uygun olarak, dost İran'da kültür ve dilimizi tanıtacak bir akademik birimin kurulmasından mutluluk duyuyoruz.

...

Türk ve Fars dilleri ve edebiyatları yüzyıllardır birbirini karşılıklı olarak derinden etkilemiştir. Çağdaş Türk ve İran edebiyat yapıtları da çeviri yoluyla ülkemizde geniş okur kitlelerine ulaşmaktadır. Allame Tabatabai Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün de ülkelerimiz arasındaki bu kültürel alışverişe çağdaş düzeyde değerli katkılarda bulunacağı inancıyla hepimize başarılar diliyorum”.

Daha sonra bölüm odasında bu açılışla ilgili olarak duygu ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Tabran'ın seçkin Üniversitelerinden Allame Tabatabai Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün açılması nedeniyle düzenlenen törende bulunmaktan büyük bir mutluluk duydum. Üniversite yöneticilerine ve öğrencileri ile Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde görev alanlara üstün başarılar dilerim. 18.6.2002”.

Ahmet N. SEZER
Türkiye Cumhurbaşkanı
İmza

İran'da Türkçe Öğretimi

Bölümün kuruluş aşamasında ve daha sonraki yıllarda görev alması için T.C. Millî Bakanlığı tarafından 10 Ekim 2002 tarihinde görevlendirilen Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni Hatice TOPKAYA, 2002 -2006 öğretim yılları arasında dört yıl süreyle hizmet vermiştir.

Sonradan, Ankara Üniversitesi tarafından görevlendirilen Doç. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ⁶ 2004-2005 öğretim yılında bir yıl süreyle görev yaparak bölümün şekillenmesine katkı sağlamıştır.

Daha sonra, İran Uyruklu Türk Yrd. Doç. Dr. Farzaneh DOULATABADI⁷, 2005- 2006 öğretim yılında bölümde göreve başlamış ve 2006-2007 öğretim yılı başında da Bölüm Başkanı olarak atanmıştır.

Yine, T.C. Millî Bakanlığı tarafından Dr. Ali TEMİZEL⁸, 2006-2007 öğretim yılından itibaren dört yıllığına bölümde görevlendirilmiştir.

2006-2007 öğretim yılı başında dört sınıfa ulaşan bölümde sınıfların, dolayısıyla derslerin artması nedeniyle dışarıdan öğretim elamanına ihtiyaç duyulmuştur. Bundan dolayı Türkiye vatandaşı Dr. Şadi AYDIN⁹, bölümde dışarıdan ücretli olarak görevlendirilerek kendisinden istifade edilmiştir.

Bunun yanında, 2003-2004 Öğretim yılından beri bölümde dışarıdan ücretli olarak hizmet veren İran Uyruklu Türk Leyla REZAI PURYANI FARZİN¹⁰'in, 2006-2007 öğretim yılında da bölümde dışarıdan ücretli olarak görevlendirilmesine devam edilmiştir.

Ayrıca 2006-2007 öğretim yılı 2. döneminde İran vatandaşı Firuz Rifahi ALAMDARİ¹¹, dışarıdan ücretli olarak bazı derslere girmektedir.

⁶ Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

⁷ Farsça, Türkiye Türkçesi, Azeri Türkçesi ve İngilizce bilen Farzaneh DOULATABADI, Yüksek Lisansını İzmir'de Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda "*Hamit Nutki'ni Hayatı ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme*" adlı teziyle 1997-2000 öğretim yıllarında; Doktora tezini yine aynı Enstitü ve aynı Bilim Dalında "*Abter Gazetesi Çerçevesinde Türkiye İran Edebi-Fikri İlişkileri*" isimli teziyle 2000-2005 öğretim yıllarında tamamlamıştır.

⁸ Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Elemanı.

⁹ Şadi AYDIN, lisans öğrenimini (Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim) ve Yüksek lisans öğrenimini (Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda "*Türk Edebiyatında Farsça Divân ve Divânçeler*" adlı teziyle 2001'de) Türkiye'de yapmıştır. Doktora öğrenimini Tahran Üniversitesi Beşerî Bilimler Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı (Dânişgâh-i Tehrân, Dânişkede-i Ulûm-i İnsânî, Gurûh-i Zebân ve Edebiyat-i Fârisî) bölümünde *Berresî ve Tablî-i Cilveha-yi Ferheng-i Edeb-i İrânî der-Şi'r-i Osmânî (Osmanlı Şiirinde Fars Kültür ve Edebî Unsurları)* adlı teziyle 2004 yılında tamamlamıştır. Bu Doktora tezi, *Enasır-ı Ferheng ve Edeb-i İrani Der Şi'r-i Osmani (Ez Kam-i Nehom ta Devazdehom-i Hicri)*, Müessesese-i İntişarat-ı Emir Kebir, Tahran, 1385 adıyla Farsça olarak yayımlanmıştır.

¹⁰ Leyla REZAI PURYANI FARZİN, Yüksek Lisans öğrenimini Ankara Üniversitesi Biyoloji Bölümünde tamamlamıştır.

¹¹ Firuz Rifahi ALAMDARİ, Tahran Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü mezunudur. Moskova Üniversitesinde dil eğitimi konusunda bir yıl öğrenim görmüş ve daha sonra Bakü Devlet Üniversitesinde Azerbaycan Türkçesi Bölümünde yüksek lisans yapmıştır. Halen

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Fiziki Durumu

Bölüm, Allame-i Tabatabâi Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi'nin beşinci katında yer almaktadır. Yaklaşık 30 metrekarelik bir salondan oluşan bölüm içerisinde, üç masa, yedi koltuk, bir sandalye, bir bilgisayar ve masası, beş adet büyük kitap rafı bulunmaktadır. Bölüme verilen derslikler, fakültenin dördüncü ve üçüncü katlarındadır.

2006- 2007 Öğretim Yılında Bölümdeki Öğrenci Sayıları ve Öğrenci Durumu

1. Sınıf: Kayıtlı 27 öğrenci var. Devam eden: 23 öğrenci
2. Sınıf: Kayıtlı ve devam eden: 17 öğrenci
3. Sınıf: Kayıtlı ve devam eden: 23 öğrenci
4. Sınıf: Kayıtlı ve devam eden: 17 öğrenci

Toplam: 80 öğrenci

Haftalık Ders Saatleri

1. Sınıf: 16 saat bölüm dersi, 4 saat servis dersi
2. Sınıf: 16 saat bölüm dersi, 4 saat servis dersi
3. Sınıf: 14 saat bölüm dersi, 4 saat servis dersi
4. Sınıf: 12 saat bölüm dersi

Tahran'da serbest olarak basın ve eğitim işleriyle meşgul olmaktadır ve dil konusunda yayınlanmış bazı makaleleri vardır.

İran'da Türkçe Öğretimi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Okutulan Alan ve Servis Dersleri

I. Yarıyıl

Sıra	Kod	Dersin Farsça Özgün Adı	Dersin Türkçe Özgün Adı	Kredi
1	3624	Hat ve Ayın-i Nigârîş	Yazma ve yazım kuralları	2
2	3625	Destûr-i Zebâni Türkî-yi Türkiye-1	Türkiye Türkçesi Dilbilgisi-1	4
3	3626	Şeniden ve derk-i mefâhim-1	Dinleme ve Anlama-1	2
4	412762	Handen ve derk-i mefâhim-1	Okuma ve Anlama-1	2
5	21066	Mukâleme-1	Konuşma	2
6	646	İnşâ'-1	Yazma	2
7	3627	Metnhâ-yi Edebî-yi âsân-1	Kolay Edebî Metinler	2
8	200377	Zebân-i Haricî-yi Umûmî	Yabancı Dil (İngilizce)	3
*9	200296	Terbiyet-i Bedenî-1	Beden Eğitimi 1	1

* Bu dersler servis dersleri olup seçmelidir.

II. Yarıyıl

10	3660	Destûr-i Zebâni Türkî-yi Türkiye -2	Türkiye Türkçesi Dilbilgisi-2	4
11	3658	Şeniden ve derk-i mefâhim-2	Dinleme ve Anlama-2	2
12	41919	Handen ve derk-i mefâhim-2	Okuma ve Anlama-2	2
13	411069	Mukâleme-2	Konuşma-2	2
14	41647	İnşâ'-2	Kompozisyon-2	2
15	3659	Metnhâ-yi Edebî-yi âsân-2	Edebî Kolay Metinler-2	2
16	41965	Dikte ve Teleffuz	Dikte ve Telaffuz	2
17	20389	Farisî-yi Umûmî (Zebân-i Farsî)	Genel Farsça	3
*18	200297	Terbiyet-i Bedenî- 2	Beden Eğitimi- 2	1

III. Yarıyıl

19	41920	Destûr-i Türkî Osmânî- 1	Osmanlı Türkçesi Grameri-1	2
20	41921	Mukaddemât, Usûl ve Mebâni-yi Türk-şinasî	Türkoloji Araştırmaları, Usûl ve Kaynakları	2
21	41922	Edebiyât-i Şifâhî-yi Türkî- 1	Türk Halk Edebiyatı- 1	2
22	41923	Sanâyi'-i Edebî- 1	Edebî Sanatlar- 1	2
23	41924	Edebiyât-i Türkî der devre-i pes ez Tanzîmât- 1	Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatı- 1	2
24	41925	Român ve Dastân-i Türkî	Türk Roman ve Hikâyesi	2
25	41926	Tercüme ez Türkî be Farsî	Türkçeden Farsçaya Çeviri	2
26	41927	Nigârîş-i Türkî- 1	Türkçe Yazım Kuralları- 1	2
*27	41970	Endişe-i İslâmî- 1	İslam Düşüncesi- 1	2
*28	41975	Ahlâk-i İslâm	İslam Ahlakı	2

IV. Yarıyıl

29	41928	Destûr-i Türkî Osmânî-2	Osmanlı Türkçesi Grameri-2	2
30	41930	Edebiyât-i Şifâhî-yi Türkî-2	Türk Halk Edebiyatı-2	2
31	41932	Edebiyât-i Türkî der devre-i pes ez Tanzimât-2	Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatı-2	2
32	41933	Tahlil-i Şîr	Şiir Tahlili	2
33	41929	Tarih-i Zebân-i Türkî	Türk Dili Tarihi	2
34	41931	Aşinâyî bâ Edebiyât-i Klasik	Klasik Edebiyata Giriş	2
35	41935	Nigarîş-i Türkî- 2	Türkçe Yazım Kuralları- 2	2
36	41936	Tercüme ez Farsî be Türkî	Farsçadan Türkçeye Çeviri	2
*37	41984	Tefsir-i Mevzu'-i Kur'ân	Kur'ân Tefsiri	2
*38	41971	Endişe-i İslâmî-2	İslam Düşüncesi- 2	2

V. Yarıyıl

39	41937	Nigahî kullî be lehçeha-yı Türkî-yi kadim	Eski Türk Lehçelerine Genel Bakış	2
40	41934	Edebiyât-i klasik Türkî-1	Klasik Türk Edebiyatı- 1	2
41	41938	Edebiyât-ı şifâhî-yi Türkî-3	Türk Halk Edebiyatı- 3	2
42	41939	Sarf ve saht-i vaje- 1	Kelime Bilgisi ve Kelime Yapımı- 1	2
43	41940	Nahv-i tahlil-i Türkî-1	Türkçe Cümle Tahlili- 1	2
44	41941	Tahlil-i metin-1	Metin Tahlili	2
45	41942	İbtigar-nivisengigî-1	Yaratıcı Yazarlık- 1	2
*46	41982	Tarih-i tahlilî Sadr-i İslam	İslam'ın Doğuş Tarihinin Tahlili	2
*47	41978	İnkilâb-i İslâmî-yi İran	İran İslam İnkılabı	2

VI. Yarıyıl

48	41945	Edebiyât-i Klasik Türkî-2	Klasik Türk Edebiyatı-2	2
49	41946	Edebiyât-i Şifâhî-yi Türkî-4	Türk Halk Edebiyatı-4	2
50	41947	Tahlil-i Metin-2	Metin Tahlili-2	2
51	41943	İbtigar-nivisengigî-2	Yaratıcı yazarlık-2	2
52	41944	Mukaleme-i Türkî	Türkçe Konuşma	2
53	41948	Sanâyî'-i Edebî -2	Edebî Sanatlar- 2	2
54	41949	Nesr der Edebiyat-i klasik Türkî	Klasik Türk Edebiyatında Nesir	2
*55	203115	Cemiyet ve tanzim-i hanevade	Toplum ve Aile Düzeni	2

VII. Yarıyıl

56	41951	Edebiyât-ı klasik Türkî-3	Klasik Türk Edebiyatı-3	2
57	41953	Şîr-i Mu'asir-i Türkî-1	Çağdaş Türk Şiiri-1	2
58	41956	Mektebhâ-yi Edebî-1	Edebî Mektepler- 1	2
59	41961	Dastân-nivîsi-yi Türkî	Türk Hikaye Yazarlığı	2
60	41958	Nakd der Edebiyât-i Türkî-1	Türk Edebiyatında Eleştiri	2
61	41959	Aşinâyî bâ Lehçehâ-yi Muasir-i Türkî	Çağdaş Türk Lehçelerine Genel Bakış	2

İran’da Türkçe Öğretimi

VIII. Yarıyıl

62	41952	Edebiyât-ı klasik Türkî-4	Klasik Türk Edebiyatı- 4	2
63	41954	Şîr-i Mu’asır-i Türkî-2	Çağdaş Türk Şiiri- 2	2
64	41957	Mektebhâ-yi Edebî-2	Edebî Mektepler- 2	2
65	41960	Zebân-i rûznâme-nigârî	Gazete Yazarlığı Dili	2
66	41963	Nazariye-yi Nakd-i Modern	Yeni Eleştiri Nazariyesi	2
67	41929	Tarih-i Zebân-i Türkî	Türk Dili Tarihi	2

Bölüm Kütüphanesi ve Ders Materyalleri

Bölümle ilgili kütüphane, bölüm hocalarının oturduğu odada yer almaktadır. Bölüm kütüphanesinde Türk Edebiyatı ve diliyle ilgili kaynak kitaplar bulunmaktadır. Konularına göre kitap sayıları şöyledir:

Din ve tasavvufla ilgili olarak: 50 adet

Hikâye: 80 adet

Tiyatro: 71 adet

Şiir: 100 adet

Tarih: 27 adet

Halk edebiyatı: 53 adet

Roman: 236 adet

Değişik konularla ilgili: 400

Çeşitli ansiklopediler ve sözlükler de yukarıdaki listeye dahil olmak üzere yaklaşık 1100 adet kitap bulunmaktadır.

Bunların yanında ders materyalleri olarak TİKA, TÖMER ve benzeri kurum ve kuruluşların Türkçe öğretim setleri, CD ve kasetleri, Türkçe ders ve yardımcı kitapları mevcuttur.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü çalışanları tarafından, bölüm dışındaki öğrencilere ve ilgi duyan diğer akademik ve idari personele de Türkiye, Türkçe ve Türk kültürü hakkında bilgiler verilmektedir. Kitap ve benzeri yayınlarla destekte bulunmaktadır.

Üçüncü bir mekan olarak da, talep olması durumunda Türk çocukları için T.C. Büyükelçiliği Rezidansında cuma günleri “Türk Dili ve Kültürü” dersleri düzenlenmektedir¹². T.C. Büyükelçiliği Kültür Merkezi ve Allame-i Tabatabai Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün dışında, Türkçe öğretilen kurslar ve özel ders veren şahıslar da vardır. Ayrıca Tebriz, Kum ve Urumiye gibi şehirlerde de özel amaçlı Türkçe öğretilmektedir.

¹² İran’da T.C. Büyükelçiliği bünyesinde veya İran’ın herhangi bir yerinde sürekli olarak faaliyet gösteren bir Türk okulu bulunmamaktadır. Elçilik mensuplarının, Türkiye adına iş yapan diğer kuruluşların veya İran’daki Türk işadamlarının çocukları International School’a veya Fransız okuluna devam etmektedirler. International School’da öğretim dili İngilizcedir. Bu okulda yeni başlayanların adaptasyonu için Termik sınıf uygulaması yapılmaktadır. Fransız okulunda ikinci dil olarak İngilizce de okutulmaktadır. Bu okullarda ayrıca Farsça dersi de verilmektedir.

Sonuç

Tahran Allame-i Tabatabaî Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün bulunduğu ülke vatandaşlarının Türkçeye, Türk kültürüne ve Türkiye'ye olan ilgileri; ülkenin Türkiye, Ortadoğu, Orta Asya ve diğer dünya devletleriyle olan siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik ilişkileri, dili ve benzeri diğer özellikleri göz önünde tutularak, Türkiye'den bu bölüme ve Türkiye Cumhuriyeti Tahran Büyükelçiliği bünyesindeki Türkçe Öğretim Merkezine gönderilecek okutman ve öğretmenlerin sayılarının artırılması konusunda gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Yukarıda işaret edilen ve 17 Haziran 2002 (27 Khordad 1381) tarihinde Türkiye ile İran arasında düzenlenen mutabakat zaptındaki maddeler, dikkate alınmalı ve çalışır hale getirilmelidir. Ankara Üniversitesi ile Allame-i Tabatabaî Üniversiteleri arasında oluşturulan 07.03.2004 tarihli Akademik İşbirliği Protokolüne günün şartlarına uygun olarak işlerlik kazandırılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet SEZER'in 18 Haziran 2002 tarihinde, adı geçen bölümü ziyareti esnasında işaret ettiği konular, önemsenmelidir. Bu üç husus dikkate alınarak, hem bu bölümün yasal zemininin ve canlılığının korumasına, hem de Türkiye'deki Fars Dili ve Edebiyatı Bölümlerinin açılış amaçlarına uygun olarak reel çalışmalar yapmasına katkı sağlanacaktır.

Bu bölümünün ve yakın bir gelecekte açılması planlanan Tahran Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün akademik personel ihtiyacını karşılamak amacıyla hem Türkiye, hem de İran makamları azami ilgiyi göstermelidirler. Bunun için, Türkiye'deki akademik personel gelişimini tamamlamış üniversiteler ile bünyesinde Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü bulunduran üniversitelerin, 07.03.2004 tarihinde Ankara Üniversitesi ile Allame-i Tabatabaî Üniversitesi arasında yapılan Akademik İşbirliği Protokolüne benzer protokoller oluşturmalılardır. Hem Allame-i Tabatabaî Üniversitesi ile hem de İran'da Türkçe öğretimine temayülü olan diğer üniversiteler ile akademik işbirliği zemini sağlayacak olan bu ve benzeri çalışmalar, gelecekte İran'da diğer bazı üniversitelerde kurulması düşünülen Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri için örnek teşkil edecek ve bu bölümlerin açılmasını kolaylaştıracaktır.

Tahran Allame-i Tabatabaî Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün akademik personel ihtiyacının kısa zamanda ve kalıcı olarak giderilmesi için Türkiye'deki Üniversitelerde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde Yüksek Lisans ve Doktora öğrenimlerini tamamlamış İranlı personel istihdam edilmelidir. Ayrıca adı geçen bölüm mezunlarından kabiliyetli ve şartları uygun olanların bu bölüm adına Türkiye'deki Üniversitelerde Lisansüstü öğrenim yapmaları ve bölümde istihdam edilmeleri konusunda her iki ülkenin yüksek öğretimden sorumlu makamları işbirliği yapmalılardır.